

13 אוגוסט, 2019

כנס שיתוף ציבור – שיקום קרקע במתחם תע"ש בית הכרם מנהל קהילתי בית הכרם – 12 באוגוסט, 2019

משתתפים:

מנהל קהילתי בית הכרם:

דני טאובר, יו"ר הועדה הפיזית; אריאלה קורנפלד, מתכנתת אורבנית; גלי טייג ברין, עובדת קהילתית

ועד מתחם תע"ש:

פרופ' רות קרק; שראל גילשון, יצחק ספיר

המשרד להגנת הסביבה (להלן המשרד):

שוני גולברגר, מנהל מחוז ירושלים, המשרד להגנת הסביבה
נועם פוניה, ממונה קרקעות מזוהמות ותשתיות דלק – אגף קרקעות מזוהמות
נטע אלול, מנהלת תחום פרויקטים – אשכול תעשיות
מיה יוליוס, מנהלת תחום תעשיות – מחוז ירושלים

החברה לשירותי איכות הסביבה (להלן החברה):

אולג גרנד, מנכ"ל
מתי כספי, מנהל הפרויקט

דוברות ושיתוף ציבור:

אביעד אורן
דנה גזי, DY common Planning
ייטב בוסירה, DY common Planning

סדר היום:

- פתיחה – דני טאובר, יו"ר הועדה הפיזית מנהל קהילתי בית הכרם
- רקע כללי אודות האתר – שוני גולדברגר, מנהל מחוז ירושלים, המשרד להגנת הסביבה
- רקע כללי אודות פרויקט שיקום קרקעות המדינה – נועם פוניה, ממונה קרקעות מזוהמות, המשרד להגנת הסביבה
- הצגת ממצאי סקר הקרקע ותהליך השיקום - מתי כספי, מנהל הפרויקט, החברה לשירותי איכות הסביבה
- התייחסות ועד מתחם תע"ש – שראל גילשון ויצחק ספיר
- שאלות ותשובות

סיכום עיקרי המצגת:

כנס שיתוף הציבור נערך במנהל הקהילתי בית הכרם לקראת עבודות לשיקום הקרקע במתחם תע"ש בשכונת בית הכרם. העבודות צפויות להתחיל לאחר החגים, בכפוף לקבלת היתר כנדרש. משך העבודות כחודש וחצי – שבועיים הכנה ועוד חודש עבודות שיקו הקרקע.

המתחם ששטחו הכולל הוא כ- 40 דונם ממוקם בפאתיה המזרחיים של שכונת בית הכרם וצמוד לבתי השכונה.

בשנים 1951-1997 פעל במקום מפעל "נץ" של תע"ש אשר ייצר מגוון מוצרי מתכת. עם סגירת המפעל ועד היום בוצעו שורה ארוכה של סקרי קרקע וגזי קרקע ואף פונתה בעבר קרקע מזוהמת מהאתר. הסקר האחרון והמקיף נערך בבשנים 2018-2019 על ידי חברת LDD לדרישת החברה. הסקר כלל עשרות דיגומי קרקע וגז קרקע בכל האתר. וממצאיו מצביעים על מס' מוקדי זיהום בקרקע וזיהום גז קרקע נרחב.

תהליך השיקום:

שיטת השיקום היא באמצעות החלפת הקרקע המזוהמת בנקייה – שיטה נפוצה ומוכרת, קצרה בזמן ומספקת ודאות מוחלטת באשר לשיקום. התהליך כולל שלושה שלבים:

- הוצאת קרקע: חפירת הקרקע המזוהמת באמצעות ציוד מכני הנדסי כבד (באגר/ שופל) עד שכבת הסלע. קרקע מזוהמת עוברת לטיפול ביעדי קצה.
- וידוא ניקיון: דיגום קרקע מדפנות החפירה ושליחת הדוגמאות לאנליזת מעבדה. הרחבת חפירה בדפנות בהן אותר זיהום.
- מילוי קרקע נקייה: לאחר פינוי כל הקרקע המזוהמת ימולאו הבורות בקרקע נקייה.

סבב העבודות הנוכחי לא ישנה את סטטוס האתר. בכל הקשור לבינוי בתחומו. בשלב זה נערכת החברה להתקשרות עם יועצים בעלי ניסיון לצורך הכנת סקר חלופות לטיפול בגז הקרקע.

במהלך העבודות ינקטו מירב האמצעים הקיימים על מנת שלא לפגוע בבריאותם ובאורח חייהם של תושבי המקום, ובכלל זה קירוי חלק ממוקדי החפירה למניעת זיהום אוויר, בדיקות של איכות האוויר וצמצום מפגעי האבק.

ניהול וביצוע העבודות הן באחריות המלאה של החברה לשירותי איכות הסביבה, חברה ממשלתית המשמשת כזרוע הביצועית של המשרד להגנת הסביבה לעניין שיקום קרקעות מזוהמות, ובפיקוחו.

שראל גילשון – ועד מתחם תע"ש

הוועד מברך על ההכרה של הרשויות בקיומו של זיהום במתחם תע"ש ועל פרויקט שיקום הקרקע במתחם. שנים ארוכות פועל הוועד בדיוק לשם כך. בנוסף, הוועד מברך על השקיפות, השותפות והמידע הבהיר והמפורט, שניכר כבר בפגישה המקדימה לכנס שהתקיימה במנהל הקהילתי.

ועד מתחם תע"ש מבין שלאחר העבודות לא יוכשר האתר לבניה, בשל הצורך לטפל בגז הקרקע. כששאל את הצוות המקצועי בפגישה המקדימה מדוע להזדרז לטפל בקרקע אם לא מטפלים בבת אחת גם בגז הקרקע, השיב הצוות המקצועי שהשארית הקרקע במצבה הנוכחי כורך בתוכו סיכונים רבים יותר מאשר תהליך הניקוי. לצד שאלות ונושאים רבים שקיבלו מענה הולם, הוועד מציין מספר סוגיות שעוד נדרש להגיע למענה מוסכם אודותיהם:

1. דרכי הגישה והיציאה – מבקשים לצמצם למינימום את המעבר בשכונה. מועלית בקשה לסלול גישה ישירה לכביש בגין.
2. פיקוח קפדני – על עבודת השיקום ועל תנועת המשאיות מחוץ לאתר.

3. אסבסט – טיפול בשאריות אסבסט לפי נוהל המשרד להגנת הסביבה ובאופן קפדני ביותר.

תשובות הצוות המקצועי לשאלות הועד:

1. שלב א' שעליו מדובר כעת, הכולל כאמור רק את שיקום הקרקע, לא ישנה את סטטוס האתר מבחינת תכנית הבינוי. זאת ועוד, כל הגופים הנוכחים אינם גופי תכנון, והמנדט שלהם הוא להבטיח את בריאות הציבור ולהסיר את הסיכון מקיומו של זיהום בקרקע.

2. פיקוח – הפיקוח על העבודות באתר מתבצע במספר רמות:

- החברה מפקחת ומבקרת את עבודת הקבלן והמשרד להגנת הסביבה כרגולטור מהווה נדבך נוסף בפיקוח.
- כל העבודה תבוצע על פי הנחיות מקצועיות של המשרד להגנת הסביבה
- סקר ווידוא ניקיון יעשה על ידי חברה חיצונית, מוכרת ומוסמכת הקשורה חוזית לחברה ולא לקבלן. עד שלא חוזרת תשובה שכל הקרקע המזוהמת לא הוסרה ממוקד הטיפול, העבודות ממשיכות.

3. אסבסט – באתר היו בעבר מבני אסבסט. קיימים שני סוגי אסבסט – אסבסט צמנט שהיה באתר ופונה ואסבסט פריך שהוא מסוכן יותר ולא היה בשימוש באתר. בשנת 2000 פונה כל האסבסט מהאתר ואין עוד עדויות לאסבסט במתחם. במהלך 2018 נערכו 2 סיורים לאיתור ויזואלי של אסבסט במתחם (על פי נהלי העבודה של המשרד להגנת הסביבה ועל פי דרישת אגף אסבסט במשרד) באמצעות סוקר אסבסט מוסמך. לא נמצאו ממצאי אסבסט בסקירות אלה. בכל מקרה, במידה ובמהלך העבודות יתגלו שבדי אסבסט באתר, העבודות יופסקו והשברים יפוננו לפי הנוהל.

שאלות ותשובות:

ש: מדוע לקדם את הניקוי דווקא כעת?

ת: בסקר האחרון שנערך התגלו ערכי זיהום גבוהים מערכי הסף. הגורמים הציבוריים האמונים על הנושא מחויבים לטפל בזיהום.

ש: האם יש שינוי בערכי הזיהום בקרקע או בגז הקרקע במהלך השנים?

ת: לא ניתן להצביע על מגמה ברורה.

ש: מדוע לא לטפל בזיהום באתר עצמו למשל באמצעות שיטות כמו חימום קרקע?

ת: שיטת הטיפול שנבחרה היא הבטוחה ביותר והמהירה ביותר. תכולת החרסית בקרקע באתר גבוהה ולכן שיטות של נידוף ושאיבת גז הקרקע פחות מתאימות מבחינה כלכלית ויישומית.

ש: איך יודעים שהזיהום של גז הקרקע לא יזהם מחדש את האדמה החדשה שתמולא באתר?

ת: ממצאי הסקרים מלמדים שקיים גז קרקע מזוהם באזורים שונים באתר אך איננו רואים קרקע מזוהמת בכל אזורים אלו.

ש: יצחק ספיר, ועד מתחם תע"ש – מדגיש את החשיבות להמשיך ולסקור את הקרקע גם לאחר השיקום.

ת: הקרקע המזוהמת תפונה כולה מהאתר ולכן אין צורך להמשיך ולנטר את הקרקע עצמה. עם זאת, תהליך השיקום לא נגמר עם סיום שלב שיקום הקרקע, ויהיה המשך טיפול והתייחסות לנושא גז הקרקע.

ש: האם יהיה ניטור של הזיהום שעשוי להיפלט כתוצאה מעבודות החפירה ומניעת התפשטותו לכיוון בתי השכונה?

ת: במסגרת העבודות ינקטו מספר אמצעי זהירות שמטרתם מניעה של פליטות לאוויר, הראשון בהם עבודה במתחמים סגורים ושואבים במוקדים הנדרשים וכן מניעת אבק באמצעות הרטבה. יערכו בדיקות אוויר באתר כדי לוודא כי העבודה לא מייצרת מפגעים.

ש: ציר הפינוי – מדוע דרך השכונה – האם ניתן להכשיר מעבר ישיר דרך ציר בגין?
ת: המסלול שנבחר הוא המסלול האפשרי הקצר ביותר. לא ניתן מעשית להכשיר מחלף חדש לבגין.

ש: תושבת שמתגוררת בסמוך למתחם מעלה חשש מכך שהניקוי ינדף את הזיהום ויפגע בתושבים. היא מדגישה אוכלוסיות בסיכון כמו חולי אסטמה. מבקשת לספק להם מגורים חלופיים בזמן העבודות. בנוסף, מבקשת שכל המשאיות ישטפו כדי להסיר מהם כל שארית קרקע לפני יציאתם לשכונה ולא רק ניקוי גלגלים. מבקשת שינקטו אמצעי בטיחות קפדניים ומחמירים כדי להבטיח את בריאות הציבור.

ת: אין צורך להתפנות מהבתים. העבודות מלוות בנהלי בטיחות קפדניים ומחמירים ביותר. בטיחות התושבים היא בראש מעייני כל הגורמים הרלוונטיים, ינקטו כל האמצעים הנדרשים על מנת להבטיח את בטיחות התושבים במהלך שיקום הקרקע.

ש: פרופ' רות קרק – ועד מתחם תע"ש – מבקשת לערוך מחקר על תחלואת הסרטן בקרבת המתחם ובקרבת מתחמים דומים בכלל.

ת: אחריות לקידום מחקרים על בריאות הציבור היא בידי משרד הבריאות. יש לקחת בחשבון שמחקרים אפידמיולוגיים הם מאד מורכבים.

ש: האם יש סכנה לנידוף גזי הקרקע לאוויר בשל זעזוע הסלע במהלך החפירה והעבודות?
ת: לא תתבצע חפירה בסלע, הטיפול הוא רק בקרקע. בכל מקרה מדובר במסה אדירה של סלע שאינה מזדעזעת בקלות.

ש: האם ניתן להמשיך ולפעול בגינה הקהילתית הסמוכה?
ת: הגינה הקהילתית נשארת מחוץ לגידור של מתחם העבודות, יחד עם זאת המשרד להגנת הסביבה כבר הנחה בעבר את פעילי הגינה מראשיתה שלא לגדל גידולים אכילים על גבי הקרקע עצמה אלא רק במצע מנותק.

ש: האם העובדים במתחם יעטו ציוד מגן?
ת: רק בתוך האוהל ישתמשו במיגון, מי שבאתר עצמו לא צריך.

דני טאובר, יו"ר הוועדה הפיזית – מסכם:
העמדה הדומיננטית של הציבור והמנהל הקהילתי תומכת בעבודות השיקום ובנחיצותן. מבקש להקפיד על העברת המידע ולנסות לשפר את אמצעי ההפצה. יש לבחון אמצעים נוספים על מנת להבטיח את בריאות התושבים.

רשמה: דנה גזי